

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
проректора з наукової роботи
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,

Миранової Світлани Петрівни

на дисертаційну роботу

ЧЕБОТАРЬОВОЇ ОЛЕНИ ВАЛЕНТИНІВНИ на тему:
**«ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ
УЧНІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ
ТА ІНТЕЛЕКТУ»**,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.03 – корекційна педагогіка

Нова українська школа втілює в життя принцип особистісно-орієнтованого підходу до кожної дитини з урахуванням її потреб і можливостей. В спеціальній освіті цей принцип давно є одним з провідних, що підтверджує велику повагу до психофізичних особливостей дітей з особливими освітніми потребами. Підготовка таких дітей до повноцінної соціалізації є неможливою без системного трудового навчання, яке не лише готує до праці, а й є корекційно-розвитковим компонентом спеціальної освіти. З огляду на це, дисертаційне дослідження О.В.Чеботарьової є доволі актуальним для теорії корекційної педагогіки та практики спеціальної освіти.

У вступі дисертації переконливо обґрунтована актуальність теми дослідження; показано її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; переконливо обґрунтовано концепцію дослідження; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито його теоретико-методологічну основу; наведено експериментальну базу дослідження; визначено наукову новизну, практичну значущість результатів дослідження; наведено відомості про впровадження результатів та їх апробацію, публікації, структуру і обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації «Науково-методичні основи навчання школярів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту» автор висвітлює сучасний стан реалізації навчання учнів з порушеннями опорно-

рухового апарату та інтелекту на основі здійснення аналізу спеціальної психолого-педагогічної літератури, нормативно-правових документів, емпіричного досвіду. На основі чіткого алгоритму дослідження проблеми розглянуто генезу понять «комплексне порушення», «складне порушення» в історичному контексті. Автором обґрунтовано провідну роль спеціальних закладів загальної освіти (спеціальні школи, навчально-реабілітаційні центри), які є головним інститутом соціалізації та трудової підготовки учнів з комплексними порушеннями розвитку. Проведений нами аналіз тексту першого розділу свідчить, що він викладений аналітично, змістовно, логічно; є необхідні посилання на авторів; наведені публікації за змістом розділу та узагальнюючі висновки до нього.

У другому розділі «Теоретико-методичний аналіз сучасного стану дослідження проблеми трудового навчання школярів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту» О.В.Чеботарьовою розкрито теоретико-методичні підходи до трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту, проаналізовано стан теорії та практики у розв'язанні проблеми забезпечення трудового навчання школярів на початковому, загальнотрудовому, професійно-трудовому етапах трудової підготовки. Системний аналіз науково-теоретичних підходів трудового навчання учнів сформували основу для розроблення методичної системи трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту, спрямовану на пріоритетний розвиток особистості та забезпечення відповідних умов навчання, які сприяють соціальній адаптації та соціалізації учнів. Другий розділ висвітлюється у публікаціях, про що наведена інформація в дисертації. Текст розділу підсумовується висновками.

Третій розділ «Концептуальні засади методичної системи трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту» присвячений обґрунтуванню методологічних основ та теоретичній моделі методичної системи трудового навчання учнів з комплексними порушеннями розвитку у спеціальному освітньому просторі. З огляду на основні тенденції

розвитку загальної та технологічної освіти дисертантка виділяє рівні методологічної основи системи: філософський, загальнопедагогічний, дидактико-методичний, а також комплекс наукових теорій і принципів, що забезпечують функціонування технологічної освіти. О.В.Чеботарьовою встановлено, що ефективність та повнота реалізації методичної системи трудового навчання учнів залежить від урахування педагогічних основ її забезпечення: змісту етапів трудового навчання, показників розвитку та очікуваних результатів на кожному з них; особливостей розвитку дітей, предмета впливу; добору адекватних зазначеному процесові педагогічних засобів – змісту, методики, організаційних форм.

Автором обґрунтовано методологічні основи та теоретичну модель методичної системи трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту у спеціальному закладі загальної середньої освіти як складне, багатокomпонентне утворення, що цілісно віддзеркалює освітній процес і вибудовується в результаті узгодженого поєднання його елементів: цілей навчання, змісту, методів, засобів і форм організації, технологій, що утворюють єдину цілісну функціональну структуру, орієнтовану на досягнення означеної мети.

Дисертанткою встановлена закономірність ефективної реалізації методичної системи трудового навчання на основі урахування педагогічних основ її забезпечення: змісту етапів трудового навчання, показників розвитку та очікуваних результатів на кожному з них; особливостей розвитку дітей, предмета впливу; добору адекватних зазначеному процесові педагогічних засобів – змісту, методики, організаційних форм.

Правомірно акцентовано автором на окреслених педагогічних умовах, що сприяють організації трудового навчання у спеціальному закладі освіти: організаційних, що передбачають забезпечення навчального середовища, сучасного технологічного оснащення, активного залучення батьків; дидактичних, що включають добір доступного змісту навчального матеріалу та його доцільне структурування в індивідуальній програмі, вибір адекватних

можливостям учня методів, прийомів, засобів і видів роботи для систематичного трудового навчання; корекційно-реабілітаційних, що передбачають корекційно-реабілітаційний супровід навчання дитини на основі її психофізичних можливостей. Матеріал розділу викладено грамотно, логічно.

У четвертому розділі «Стан сформованості трудової компетентності учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту в спеціальному освітньому просторі» дисертанткою обґрунтовано методику та подано основні результати констатувального експерименту. Зміст розділу чітко структурований: конкретизація завдань констатувального етапу дослідження, визначення компонентів для з'ясування стану сформованості трудової компетентності учнів, рівнів сформованості трудової компетентності учнів в залежності від стану їхнього психофізичного розвитку.

На основі проведеного дослідження, кількісного та якісного аналізу результатів констатувального експерименту дисертанткою виділено особливості стану сформованості трудової компетентності учнів спеціальної школи та виявлено характер труднощів у дітей у процесі засвоєння загальнотрудових знань та вмінь. За результатами дослідження виявлено низький рівень сформованості усіх компонентів трудової компетентності учнів різновікових груп, що підтвердило необхідність розробки методики розвитку трудових умінь та навичок учнів на уроках трудового навчання.

На особливу увагу у дисертаційній роботі О.В.Чеботарьової заслуговують матеріали п'ятого розділу «Технологічне забезпечення методичної системи трудового навчання учнів із порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту», де представлено експериментальну методику формувального експерименту та обґрунтовано її ефективність. В основу розроблення методики формувального експерименту дисертантом покладено розуміння сутності трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту, його етапності; виявлених особливостей сформованості трудової компетентності учнів за визначеними показниками і відповідно до цього, розроблення цілісної педагогічної технології трудового навчання. Автором

визначено та успішно апробовано технологію трудового навчання школярів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелектуального розвитку, що є системоутворювальним компонентом методичної системи, що спрямована на формування трудової компетентності особистості.

Вагомого значення у реалізації цілісної технології трудового навчання у методичній системі набуває дотримання певної етапності формування трудової діяльності у контексті різних ланок трудового навчання (початкової, основної, заключної), де учні оволодівають усіма необхідними теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками

Ефективність формувального експерименту описана якісно, перевірена статистичними методами і підтверджує позитивну динаміку в респондентів експериментальної групи за наслідками формувального експерименту.

Сформульовані дисертанткою висновки заслуговують на позитивну оцінку, оскільки за змістом відповідають поставленим завданням та, представленим у дисертації матеріалам.

Аналіз матеріалів дисертаційного дослідження О.В. Чеботарьової свідчить про те, що воно заслуговує на позитивну оцінку, оскільки його результати мають виразну наукову новизну та практичне значення. Автором вперше розроблено теоретико-методологічні засади та концепцію безперервної технологічної освіти учнів, розроблено та апробовано методичну систему, цілісну поетапну технологію трудового навчання учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту; слушно визначено напрями оптимізації трудового навчання. Розроблений зміст корекційно-розвивальної роботи, покладений в основу методики формувального експерименту, може використовуватися педагогами шкільних закладів у реалізації трудового навчання. Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю у науково-практичних конференціях різного рівня.

Даючи дисертації в цілому позитивну оцінку, висловимо зауваження та побажання:

1. Недостатньо представлено аналіз теоретичних джерел щодо організації навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту в умовах спеціальних та загальноосвітніх закладів освіти інших країн. Такий матеріал значно підсилив би дослідницьку позицію автора.

2. Зважаючи на складний контингент учнів з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту, у яких наявні різні порушення пізнавальної, рухової, мовленнєвої сфер розвитку, варто було б зазначити, як це враховується під час реалізації уроків трудового навчання.

3. Результати формувального етапу дослідження були б чіткішими і змістовнішими, якби автор деталізувала матеріал щодо виконання учнями експериментальних та контрольних груп запропонованих завдань.

4. Потребує подальшого обґрунтування використання допоміжних технічних засобів трудового навчання для дітей із тяжкими ураженнями опорно-рухового апарату.

5. У роботі мають місце окремі змістові, стилістичні та технічні недоліки, а також неточності в оформленні.

Втім, висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку рецензованої роботи.

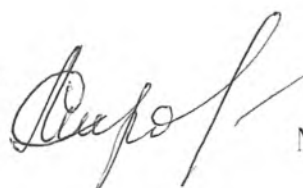
Автореферат, монографія і публікації автора, здійснені у фахових виданнях, відповідають змісту дисертації. Список публікацій О.В.Чеботарьової підтверджує повне висвітлення матеріалу всіх розділів дисертації; публікації мають достатню фаховість та географічну представленість.

Дисертаційне дослідження О.В.Чеботарьової характеризується логічною побудовою, обґрунтованістю положень та висновків; поставлені у ньому завдання розв'язані; сформульовані висновки відповідають як завданням, так і представленим у ньому матеріалам. У дисертації окреслені перспективи для подальшого дослідження проблеми.

Докторська дисертація є самостійною, завершеною науковою працею, її результати мають виразну наукову новизну та вагоме практичне значення.

Дисертаційна робота **Олени Валентинівни Чеботарьової** на тему: «Теорія і методика трудового навчання учнів із порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту» виконана на достатньому науковому рівні й повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, а її автор **Олена Валентинівна Чеботарьова** – заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

МИРОНОВА С. П.

